GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ד, 2024
מספר השאלון: 34282
שם התלמיד/ה: _____

אזרחות

שאלון 34282 (אקסטרניים)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וארבעים וחמש דקות.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:
בשאלון זה פרק אחד – (2×50) – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
ד. הוראות מיוחדות: אין.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

בהצלחה!

השאלות

השאלות

קראו את הקטע שלפניכם, וענו על שתיים מן השאלות 1–3.
ענו על שתיים מן השאלות 1–3 (לכל שאלה – 50 נקודות).
שימו לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג) ענו על פי מה שלמדתם ולא על פי הקטע.
בחלק השני של השאלה ענו על פי הקטע.

1. עקרון שלטון העם

(50 נקודות)
(ראו בנספח: במקום לתקוף את בג"ץ, הגיע הזמן שהכנסת תדרוש את זכויותיה)

הציגו את המושג עקרון שלטון העם.

הסבירו כיצד עקרון שלטון העם בא לידי ביטוי בקטע.

(50 נקודות)

2. ביקורת שיפוטית

(50 נקודות)
(ראו בנספח: במקום לתקוף את בג"ץ, הגיע הזמן שהכנסת תדרוש את זכויותיה)

הציגו את המושג ביקורת שיפוטית.

הסבירו כיצד ביקורת שיפוטית באה לידי ביטוי בקטע.

(50 נקודות)

3. הצעת חוק פרטית

(50 נקודות)
(ראו בנספח: במקום לתקוף את בג"ץ, הגיע הזמן שהכנסת תדרוש את זכויותיה)

הציגו את המושג הצעת חוק פרטית.

הסבירו כיצד הצעת חוק פרטית באה לידי ביטוי בקטע.

(50 נקודות)

נספח – הקטעים

במקום לתקוף את בג"ץ, הגיע הזמן שהכנסת תדרוש את זכויותיה

בשנה האחרונה שמענו כולנו שוב ושוב את האמירה שצריך להחזיר את האיזונים והבלמים ליחסים בין רשויות השלטון. ממש לאחרונה הדגיש יו"ר הכנסת כי "הכנסת לא תקבל את רמיסתה".

נושא האיזונים והבלמים ביחסים בין רשויות השלטון נמצא במקום גבוה בסדר היום הציבורי, אבל בפועל הדיון בעניין זה עוסק רק בשתיים מרשויות השלטון: הממשלה - חיזוק המשילות שלה; ובית המשפט - חיזוק כוחו. אבל מה בנוגע לחיזוק השפעתה של הכנסת?

הכנסת היא הרשות שבחרו האזרחים ונתנו בה את אמונם - לא הממשלה. נכון, צודקים אלה הטוענים כי לא בית המשפט הוא שמייצג את העם. זה לא תפקידו. אך גם הממשלה אינה מייצגת את העם, תפקידה לבצע, לא לייצג. המוסד שבעבורו הצביעו האזרחים ומושל בשמם הוא הכנסת.

בעולם מדברים על גירעון דמוקרטי, כלומר מצב שבו מוסדות דמוקרטיים אינם מממשים בפועל את העקרונות הדמוקרטיים. התחושה שלנו בנוגע לדמוקרטיה היא שיש בה מחסור, ותחושה זו מבוססת על שלל סיבות. המדינה מתערבת ביותר ויותר תחומים בחיים הפרטיים של האזרח. הרשתות החברתיות הפכו אותנו לביקורתיים יותר ואנו נחשפים לבעיות בתפקוד הדמוקרטיה בישראל. אבל בצד כל אלה, אחת הסיבות העיקריות לתחושה זו היא שנבחרי הציבור שבחרנו אינם מייצגים אותנו. למה? כי הכנסת נשלטת בידי הממשלה.

לחברי וחברות הכנסת של הקואליציה אין כמעט עצמאות בעבודתם הפרלמנטרית, משום שהם מחויבים למשמעת הקואליציונית הנקבעת על ידי ועדת השרים לענייני חקיקה, ומופעלת כמעט בכל נושא. חברי הכנסת של הקואליציה לא תמיד יכולים להרהר או לערער על עמדת הממשלה. מקומה המרכזי וכוחה האדיר של ועדת השרים לענייני חקיקה הופך את החקיקה לעניין של העדפה ממשלתית על פני הפרלמנט עצמו.

בית המשפט מצידו מתערב בעניינים רבים לנוכח חולשת הכנסת. כך למשל בפסקי הדין שעסקו בעניין הגז ביטל בג"ץ את המתווה שעליו החליטה הממשלה. בית משפט זה טען כי נוצר מצב שבו הכנסת משמשת "להקת המעודדות" של הממשלה. אין זה פלא כי בעתירות רבות אפשר לראות כי בין העותרים מצויים חברות וחברי כנסת מן האופוזיציה. הסיבה לכך היא שהם חשים שאין ביכולתם להשפיע על המדיניות באמצעות הליך פרלמנטרי.

זוהי מציאות עגומה, וכולנו חווים את תוצאותיה. כשבית המחוקקים חלש, המדינה נשלטת בידי קומץ קטן של אנשים, המפלגות נחלשות, ואנחנו, האזרחים, חשים זאת על בשרנו.

אחד הכלים האפקטיביים היחידים שעומדים לרשות חברי הכנסת בכלל, ושל האופוזיציה בפרט, הוא הצעת חוק. מרבית הצעות החוק שמגישים חברי כנסת הן הצעות חוק שלא יבשילו לעולם, ואף לא יעברו בקריאה טרומית. הסיבות לכך הן, לדוגמה, שההצעות מנוגדות לעמדת הממשלה או קיצוניות, או מצריכות משאבים רבים מדי. בכנסת האחרונה שהשלימה קדנצייה, 4.1% בלבד מהצעות החוק שהגישו חברי הכנסת הבשילו לכדי חקיקה.

אף על פי כן יש חשיבות להגשת הצעות חוק של חברי כנסת. גם אם הן אינן מתממשות, הן מושכות תשומת לב תקשורתית. הן מאלצות את השרים לתת לציבור דין וחשבון במליאה, בוועדות ובתקשורת. וכך מרבית סדר היום של הכנסת עמוס בעיסוק בחקיקה, רלוונטית יותר או פחות. בסופו של דבר מהי התוצאה של התנהלות זו? הכנסת אינה מפקחת על הממשלה מכיוון שהיא עמוסה מדי.

המציאות היא שלכנסת יש מעט מדי כוח והשפעה. צריך בהחלט לעסוק בעניין האיזונים והבלמים הנוגעים ליחסים בין רשויות השלטון, ובעניין זה יש לחשוב כיצד מחזקים את כוחה של הכנסת. אילו כלים אפקטיביים מקנים לה כדי שתוכל לדרוש מהממשלה דין וחשבון, פירוט, אחריות ושקיפות. כי אם הכנסת לא תעשה זאת, אף אחד לא יעשה זאת.

(על פי: ב' יוסף, "במקום לתקוף את בג"ץ, הגיע הזמן שהכנסת תדרוש את זכויותיה", גלובס, 21/09/2023)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

כל הבגרויות באזרחות עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/civics